

A HÁTLAGON

A GÓLYATÖCS

A karcsú és elegáns gólyatöcs vagy székgólya (Himantopus himantopus) egyetlen más hazai madárfajjal sem téveszthető össze. A gulipánfélék családjába tartozó vízparti madár testméretéhez képest rendkívül hosszú, piros lábával olyan mély vizekben is könnyedén lépked, ahol a többi madár lába már nem ér vízfeneket. Hosszú, egyenes, túszerűen vékony fekete csőrével a sekély vizek iszapos partján vagy a vízben gázolva keresgéli táplálékát, de szükség esetén akár úszni is tud. A kifejlett madár teste 35-40, szárnyfesztávolsága 60-50 centiméter. Hazánkban szikes tavak, nagyobb halastavak, szennyvízülepítők közelében látható, májustól augusztus végéig.

A gólyatöcs, csakúgy, mint közeli rokona, a gulipán, társaságkedvelő madár. Nyár elején kisebb-nagyobb kolóniákban kezd költeni egy-egy iszapzátonyon, kis szigeten – lehetőleg ott, ahol a rókák, görények száraz lábbal nem tudják fészkeiket elérni. Szívesen választanak költőhelyet danksírályok, piroslábú cankók, bíberek közelében, amelyek a veszély legkisebb jelére lármás támadásba kezdenek. Fészük vízparti növények és fűszálak szerény kis koszorúja, melybe általában 4 tojás kerül. Mindkét szülő kotlik, egymást váltva a tojásmegfedő szolgálatban. Különös látvány, amikor a gólyatöcs rendkívül hosszú lábát „összehajtogatva” leereszkedik a tojásokra. A fiókák 25 napi kotlás után kelnek ki, majd fészekahagyók lévén azonnal lábra állnak, és táplálkozni kezdenek. A szülők féltő gondnal kísérik, és veszély esetén maguk alá gyűjtik őket, vagy lelapulnak és kiváló mimikrijüknek köszönhetően beleolvadva a háttérbe „láthatatlanná” válnak. Röpképességüket a szerencsésebbek jó egyhónapos korukra érik el – a kevésbé szerencsések pedig csukák, réti héjak, ölyvek, vagy hermelinek zsákmányaként végzik.

Kép és szöveg:
BÉCSY LÁSZLÓ

A TELEVÍZIÓK MŰSORAIBÓL

■ A **Királyok és királynők** című 12 részes angol ismeretterjesztő filmsorozat házigazdája Nigel Spivey történész. Ő meséli el Nagy-Britannia leghíresebb-hírhedtebb uralkodóinak izgalmas történetét Hódító Vilmostól kezdve a jelenleg is trónon ülő II. Erzsébetig. A sorozatból megismerhetjük e nagy formátumú egyéniségek tetteit is, azokat az intézkedéseiket, amelyek jelentősen befolyásolták, sőt néha gyökeresen megváltoztatták országuk történelmét. Az első epizód – **július 23-án 14.25-kor** – Hódító Vilmosról szól a **Spektromon**.

■ A Magyarország északi és Szlovákia déli határán elterülő Aggteleki- és Szlovák-karszt természeti és kultúrtörténeti értékekben egyedülállóan gazdag, összefüggő barlangrendszer 1995-ben került az UNESCO Világörökség Listájára. A földrajzilag összefüggő egységet alkotó Aggteleki- és Szlovák-karszt jelenleg 712 változatos képződményű barlang ismert, melyek közül 273 nyílik a magyar állam területéről. A mintegy 220-240 millió éves középső-triász időszakú mészkőben 2 millió évvel ezelőtt kialakult barlangok méretüket, formájukat és ökológiai állapotukat tekintve igen sokszínűek. Ezt mutatja be az **Aggtelek** című magyar ismeretterjesztő film **július 23-án 16 órakor** a **Duna Tévé**n.

■ Különös emberek közé vis el a **A tolaia temetés – A kiker bivalyok visznek a mennybe** című magyar dokumentumfilm **július 24-én 15.10-kor** a **Duna Tévé**n. E népcsoport számára a legfontosabb ünnep a temetés, amelyre szinte születésüktől fogva készülnek. A forgatócsoport Toranka faluban egy ötnapos temetési ceremóniát követett végig. Európai ember számára meglepetésként, hogy a temetés előtt két éven át bebalzsamozva őrzik a holttestet, és fekvő betegként kezelik az elhunytat. A temetési szertartást megadóztat-

FIGYELMEBE AJÁNLJUK!

ják, minden áldozati állat után hivatalosan adót kell fizetni. Az indonéz kormányzat így szeretné megakadályozni a rendkívül költséges hagyományt, de nem sok sikerrel. A tolaia valószínűleg a világ legvidámabb temetése.

■ A tudósok hajlamosak úgy tekinteni a történelem előtti Ausztráliára, mint olyan kontinensre, mely kizárólag az apró, szőrös állatok hazája, és ahol a jégkorszak óriásainak, például a mamutoknak vagy a kardfogú tigrisnek nyoma sem volt. A paleontológus Steve Wroe-nak azonban más a véleménye erről. Szerinte Ausztrália a múltban egy vad és kihívásokkal teli élőhely lehetett, melyet hatalmas fogakkal és karmokkal megáldott valószínűtlen lények, a „szuperragadozók” uraltak. Wroe a **Csúcsragadozók** című filmben – **július 27-én 19 órakor** a **NatGeon** – megkísérli bebizonyítani elméletét, ezért a legmodernebb számítógépes grafikai eljárásokkal életre kelti Ausztrália soha nem látott ragadozóit.

■ 2002-ben az egyik walesi folyó partján középkori hajó maradványaira bukkantak. A tény így önmagában még nem lenne egyedülálló, ám a

hajó állapota szinte kifogástalan. Ráadásul ez az egyetlen rekvizitum, az egyetlen hajó ebből a korból, amely ilyen jó állapotban került elő. Az **Egy középkori hajó titkai** című angol ismeretterjesztő film stábjá követi az archeológusok munkáját, akik mindent elkövetnek, hogy a hajót eredeti állapotában helyreállítsák. **Július 27-én 14 órakor** a **Duna Tévé**n egy időutazáson veszünk részt, mivel a hajó helyreállításának folyamata közben régmúlt idők titkai tárulnak fel.

A RÁDIÓK MŰSORAIBÓL

■ A **Bocskai városai** sorozatban – a **Petőfi július 23-án 21.30-kor** – a korabeli Prágát mutatja be a műsor. Bocskai István életének egyik legfontosabb „világvárosi” helyszíne volt Prága, amely II. Rudolf uralkodása idején szellemi gazdagságban előbb utolérte, majd meg is előzte a korábbi császárvárost. A sorozat szakértője: Horn Ildikó történész

■ A Teleobjektív a **Bartókon július 26-án 19.47-kor** **Duka Tivadar** – aki megmentette **Körösi Csoma Sándor irodalmi hagyatékát** címet viseli. Görgey szárnysége volt, megszökött az orosz fogságból, Angliában orvos lett, majd a kelet-indiai hadsereg orvosa, aki hazahozta **Körösi Csoma** kallódásra ítélt hagyatékát, ami azóta is a Tudományos Akadémia féltett kincse.

KUBAI HETEK

A **Cervantes Intézet** kubai hetein tizenkét kubai játékfilmet, egy dokumentumfilmet, valamint két kiállítást (IRRA: Egy kubai naplója – grafikai művek; Pesti Ákos: Szenvedélyem, Kuba – fotókiállítás) mutat be. A kiállítások **augusztus 5-ig**, illetve **szepember 22-ig** látogathatók a Cervantes Intézetben, Budapesten a VI. kerületi Vörösmarty utca 32-ben, hétköznap 9-től 18-ig, szombaton 10-től 14.

MEGMENTETT MŰKINCSEK 2005

A Magyar Képzőművészeti Egyetem Restaurátorképző Intézetének festő-, faszobrász, papír-bőr és textil-bőr restaurátor szakos hallgatóinak diplomamunkáit mutatja be az 1996 óta immár hagyományosan minden évben megrendezett **Megmentett műkincsek** című tárlat. Az idén nyolcan végeztek papír-bőr szakirányon, a textil-bőr szakon pedig egy hallgató szerzett diplomát. Az ő restaurátori munkájukról ad számot a **szepember 11-ig** látogatható kiállítás a **Magyar Nemzeti Múzeumban**.

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

megrendelhető

- a kiadónál (tel.: 266-9290, fax: 318-6668), eletestudomany@mhk.hu
- a könyvboltban (fax/tel.: 267-2780),
- a szerkesztőségben (fax/tel.: 338-2472), eltud@eletestudomany.hu
- információ, reklamációk: 317-9999.

Találkozunk az interneten is!

- ÉT-online: <http://www.eletestudomany.hu>
- ÉTarchívum: <http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv>
- E-mail: eltud@eletestudomany.hu
- E-mail: eletestudomany@sulinet.hu